

ŞANLIURFA İLİNDE ANTEP FISTIĞI ÜRETİMİ VE MALİYET- KAZANÇ ANALİZİ¹

Ersin Kaya SANDAL²
Mahmut YURDDAŞ³

ÖZET

Antep fıstığı ülkemizde çok eskiden beri üretimi yapılan kültüre alınmış bir bitkidir. Orta kuşakta kış mevsiminin çok sert geçmediği, yaz aylarında ise kuraklığın etkili olduğu bir iklim bu ürünün yetişmesi için önemlidir. Ülkemizde genellikle pahalı olduğu için çerez olarak kullanımından çok pasta, çikolata ve ilaç yapımında kullanılmaktadır. Antep fıstığı dünyada ticari olarak az sayıdaki ülke tarafından üretilen ve daha çok gelişmiş ülkelerde tüketilen bir üründür. Dünyada Antep fıstığı üretiminde 2017 verilerine göre İran ilk sırada yer alırken bunu ABD ve Çin takip etmekte Türkiye ise 78.000 ton ile 4. sırada bulunmaktadır. Türkiye’de Antep fıstığı üretiminin büyük bir çoğunluğu Güneydoğu Anadolu Bölgesinden özellikle Şanlıurfa İlinden karşılanmaktadır. Bu çalışmada Ülkemiz ve Şanlıurfa ili ekonomisi için büyük önem arz eden bu ürün incelenmektedir. Araştırmada özellikle ürünün Şanlıurfa ekonomisindeki yeri incelenmiş ve üretici açısından ekonomik kazanç analizi yapılmıştır. Bulunan sonuçlar değerlendirilmiş ve gerekli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Antep Fıstığı, Türkiye, Şanlıurfa, Coğrafya, Ekonomi.

THE CULTIVATION AND COST-BENEFIT ANALYSES OF PISTACIA VARA IN SANLIURFA

ABSTRACT

Pistachio is a culture that has been cultivated in our country since ancient times. It is important that the winter season is not very hard in the middle zone and drought is effective in the summer. Because it is generally expensive in our country, it is used in cake, chocolate and medicine rather than as a snack. Pistachio is a product that is produced by a few commercial countries in the world and is consumed in more developed countries. Pistachio production in the world, according to 2017 data ranks first in Iran, he has followed the US and China, while Turkey is in fourth place with 78,000 tons. The vast majority of pistachio production in Turkey is met from the Southeastern Anatolia Region, particularly in Sanliurfa. In this study, this product which is of great importance for the economy of our country and Şanlıurfa is examined. In the research, the place of the product in the Şanlıurfa economy was examined and the economic gain analysis was made for the producer. The results were evaluated and necessary recommendations were made.

Keywords: Pistacia vera, Turkey, Sanliurfa, Geography, Economy.

¹ Bu çalışma 27-29 Nisan 2019 tarihlerinde Antalya’da düzenlenen ASEAD V. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fak. Coğrafya Bölümü, ersinsandal@gmail.com

³ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fak. Coğrafya Bölümü, mahmutyurttas1453@gmail.com

GİRİŞ

Antep fıstığı (*Pistachio Vera*) dünyada özellikle 30°- 45° paralelleri arasında, yaz mevsiminin sıcak ve kurak, kış mevsiminin ise soğuk ve yağışlı olduğu bölgelerde yetişen kurakçıl bir bitkidir (Şen & Sandal, 2015). Ağacı 3-10 metre kadar yüksekliktedir. Kökleri oldukça uzun ve derindedir. Çünkü fıstık ağaçları kuvvetsiz topraklara dikildiklerinden aynı zamanda gübrenemediklerinden kendilerine lazım olan gıda ve suyu bulabilmek için köklerini tabii hallerinden çok daha fazla uzatırlar. Yapraklarının üst kısmı parlak, alt kısmı donuk renklidir. Meyveleri salkımlar halindedir. Bu salkımlara “Cumba” denir. Fıstık meyveleri 10-20 mm. uzunlukta ve 6-12 mm. genişlikte, uzun ovalden küreye kadar değişik şekilli ve ekseriya yanlardan basıktır. Dışı yumuşak olup genellikle kırmızı renktedir. İç kabuk ise serttir ve meyvenin olgunlaşma zamanı bir kısmı ağaçta iken açılır (Kalelioğlu,1960:225-228).

Türkiye’de fıstık ağacının aşısız ürünlerinden de faydalanılmaktadır. Bunlar yabancı olarak tabir edilen sakız, bittim ve menengiçtir. Bittim ağaçları fıstık ağacından daha küçük ve meyvesi daha hafiftir. Sakız ağaçları da fıstık ağacından ufak ve meyvesi daha yuvarlağımsı bir yapıdadır. Menengiç ise en bilinen türüdür. Menengiç ağacı fıstık ağacına oranla yine küçük bir yapıya sahiptir. Menengiç ağacına aşı yapılmasıyla ağaç antepfıstığına dönüşür ve ürün verir. Antepfıstığı gıda maddesi olarak pasta, dondurma ve tatlı üretiminde kullanılmakta ayrıca çerez olarak ta tüketilmektedir. Bunların yanında eczacılıkta öksürük ilacı üretiminde de kullanılmaktadır. Bu durum ekonomik açıdan bu bitkinin önemli olduğunu göstermektedir.

Fıstık ağacı bir kültür bitkisidir. Her yerde yetişme ve adapte olma problemlerinin yanından zor ve meşakkatlidir. Fıstık ağacının yetişmesinde sıcaklık hayati önem taşımaktadır. Her bitkide olduğu gibi fıstık ağacında da belli mevsimlerde belli sıcaklıklar olmalıdır. Özellikle çiçeklenme ve dölllenme zamanında yani nisan ve mayıs aylarında sıcaklığın 3°C’den az ve 25°C’den yukarı olmaması gerekir. Fıstık ağacı kış mevsiminde olabildiğince bol yağışı sever. Yağış yetersiz olduğunda imkan varsa sulama yapılabilir. Fıstık ağacı yükselti haricinde her türlü topoğrafik yapıya uyum sağlayabilir ancak taban suyu seviyesinin yüksek olduğu alanlarda kökleri çürüyeceğinden yaşayamaz. Daha çok az eğimli, havadar, güney yamaçları sever. Fıstık diğer meyve ağaçlarının, çoğunun iyi yetişmediği veya verimsiz kaldığı topraklarda yetişip mahsul verebilir. Kıraç yerlerde, kireçli taşlı arazilerde, kayalık tepelerde derinlere dik kökler saldığından az çok bir gıda bularak yetişir ve hasılat verebilir. Fıstık Türkiye’den başka İran, Afganistan, Suriye, Lübnan, Hindistan, Rusya’nın Kırım bölgesi, Yunanistan, İtalya, Fransa, İspanya, Cezayir, Tunus, Amerika’nın Kaliforniya bölgesinde ve Avustralya’nın güney batısında yetişir. Bu duruma göre Antep Fıstığının yetiştiği yerler genelde Akdeniz ve çevresidir. Türkiye’de daha çok Güneydoğu Anadolu ve bu bölgeye yakın sahalarda yetişir (Kalelioğlu,1960:228).

1. DÜNYADA ÜRETİMİ VE PAZARLANMASI

Dünyada Antep fıstığı üretimi bir milyon tonun üzerindedir. Türkiye, 2017 verilerine göre dünya Antep fıstığı üretiminin yaklaşık %6,5’sini karşılamasına ve dünyada 4. sırada olmasına rağmen dünya ihracatının yalnızca % 1,4 ‘ünü gerçekleştirebilmektedir (Tablo 1). Ülkemizde yetiştirilen Antep fıstığı çeşitlerinin meyve kalite özellikleri bakımından İran,

ABD gibi üretimde söz sahibi ülkelerin çeşitleri ile yarışmaması, dış piyasada karşılaşılan en önemli sorunlardan biridir.

ABD ve İran fıstıkları çitlak yani açılma oranının yüksekliği, iri taneli olması ve fiyatının düşüklüğü nedeniyle uluslararası piyasalarda tercih edilmektedir. Ancak Türkiye’de üretilen antep fıstığının yoğun aromaya ve yüksek lezzet kalitesine sahip olması gerekli tanıtımın yapılabilmesi durumunda önümüzdeki gelecekte bir avantaj olarak görülebilir

Tablo 1: Dünya Antep Fıstığı Üretimi

Ülkeler	Üretim(ton)2016	Üretim(ton)2017	Değişim(%)	Pay(%)
Afganistan	2.277	2.787	22,39789	0,23%
Çin	90.082	95.284	5,774739	7,87%
Yunanistan	12.200	12.300	0,819672	1,02%
İran	405.925	574.987	41,64858	47,51%
İtalya	3.649	3.873	6,138668	0,32%
Kırgızistan	946	950	0,422833	0,08%
Suriye	57.910	56.508	-2,421	4,67%
Tunus	3.400	3.637	6,970588	0,30%
Türkiye	170.000	78.000	-54,1176	6,44%
ABD	406.646	272.291	-33,0398	22,50%
Dünya Toplamı	1256848	1.210.360	-3,69878	100

Kaynak: <http://www.fao.org/statistics/en/> (FAO 14.01.2019)

2016 ve 2017 fıstık verilerine bakıldığında birçok ülkenin üretiminde artışlar olduğu görülmektedir. 2017 verileri dikkate alındığında İran yine birinci sırada iken bu ülkeyi ABD, Çin ve Türkiye takip etmektedir. Türkiye’nin durumu incelendiğinde 2016 yılına göre önemli bir düşüş görülmektedir. Bunun nedeni fıstık ağacının bir yıl çok bir yıl az ürün vermesinin yanında bitkinin hastalık kapması, yetersiz sulama, hala yaygın olarak devam eden ekstansif tarım yöntemleridir.

Tablo 2: Dünya Antep Fıstığı İhracatı

Ülkeler	İhracat (Bin \$) (2015 yılı)	İhracat (Bin \$) (2016 yılı)	İhracat (Bin \$) (2017 yılı)	Pay
Afganistan	21.164	12.999	32.984	1,4%
Çin	6.964	5.593	7.693	0,3%
Yunanistan	18.068	25.595	17.863	0,8%
İran	678.169	969.897	901.236	38%
İtalya	7.507	12.620	12.994	1%
Kırgızistan	470	407	280	0,01%
Suriye	5.779	9.278	5.813	0,24%
Tunus	0	0	10	0,00%
Türkiye	46.801	60.345	42.273	1,78%
ABD	714.796	1.033.401	1.352.691	56,98%
Dünya	2.051.343	2.833.899	2.904.121	100

Kaynak: <https://www.trademapp.org/> (Trademap 14.02.2019)

Tablo 2'ye bakıldığında dünya antep fıstığı ihracatının 2016 yılına göre 2017 yılında biraz daha arttığı görülmektedir. İhracatta ABD ilk sırada iken bu ülkeyi İran ve Türkiye takip etmektedir.

2. TÜRKİYE'DE ANTEPFISTIĞININ ÜRETİMİ VE DAĞILIMI

Türkiye'de Antep fıstığı üretimi çok eskilere dayanmakta olup kültüre alınışı ve profesyonel anlamda yetiştirilişi 1948 yılında başlamıştır. Ceylanpınar Devlet Çiftliği'nde 114 dekar alanda başlayan üretim zamanla tüm Güneydoğu Anadolu Bölgesine yayılmıştır (Babadoğan, 2007). Türkiye'de antep fıstığı dendiği zaman akla ilk gelen bölgemiz Güneydoğu Anadolu Bölgesidir. Zaten adını da bir güneydoğu şehri olan Gaziantep'ten alır. Bu bölgemiz Türkiye'deki antep fıstığı üretiminin %90'ını karşılamaktadır. Tablo 3'te görüldüğü üzere Güneydoğu Anadolu Bölgesinde fıstık üretiminin en çok Şanlıurfa ilinde olduğu görülmektedir. Ancak fıstık ticaretinin merkezi Gaziantep'tir.

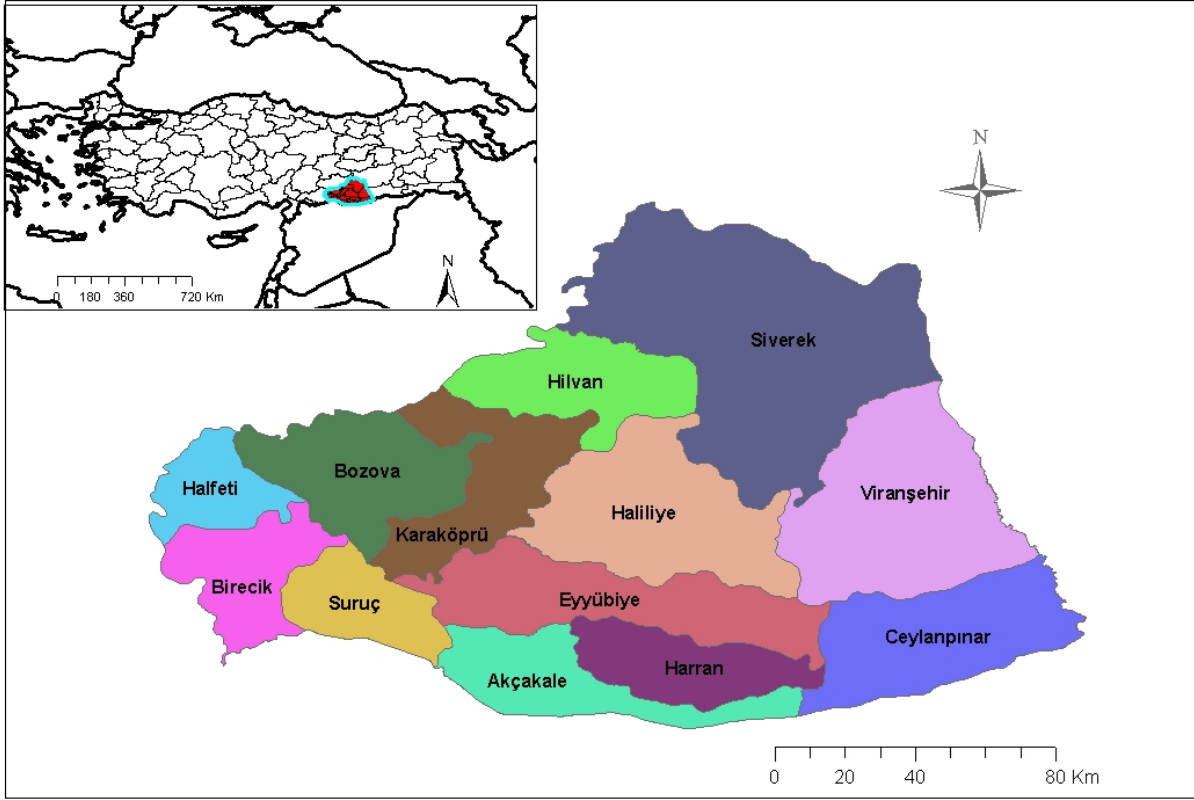
Tablo 3: Türkiye'de Antep Fıstığı Yetiştiren İlk 10 İl (2018)

İller	Meyvelik Alan(da)	Üretim(ton)	Ortalama Verim (kg)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı	Toplam Ağaç Sayısı	Üretim Yüzdeleri Payı
Türkiye	3.545.003	240.000	5	49.557.873	20.529.250	70.087.123	100%
Şanlıurfa	1392160	100107	5	18552471	9290729	27843200	42,25%
Gaziantep	1363473	90183	5	17991655	5201596	23193251	38,06%
Siirt	282071	11301	2	5318953	2491642	7810595	4,77%
Adıyaman	263928	24015	5	4663970	2427782	7091752	10,14%
Diyarbakır	5083	1235	12	105823	37773	143596	0,52%
Kilis	64829	4304	6	770691	244962	1015653	1,82%
Mardin	14874	648	8	77486	49870	127356	0,27%
K.Maraş	75289	3953	5	816700	274600	1091300	1,67%
Manisa	9478	983	3	322484	73350	395834	0,41%
Çanakkale	4325	201	1	192968	9349	202317	0,08%

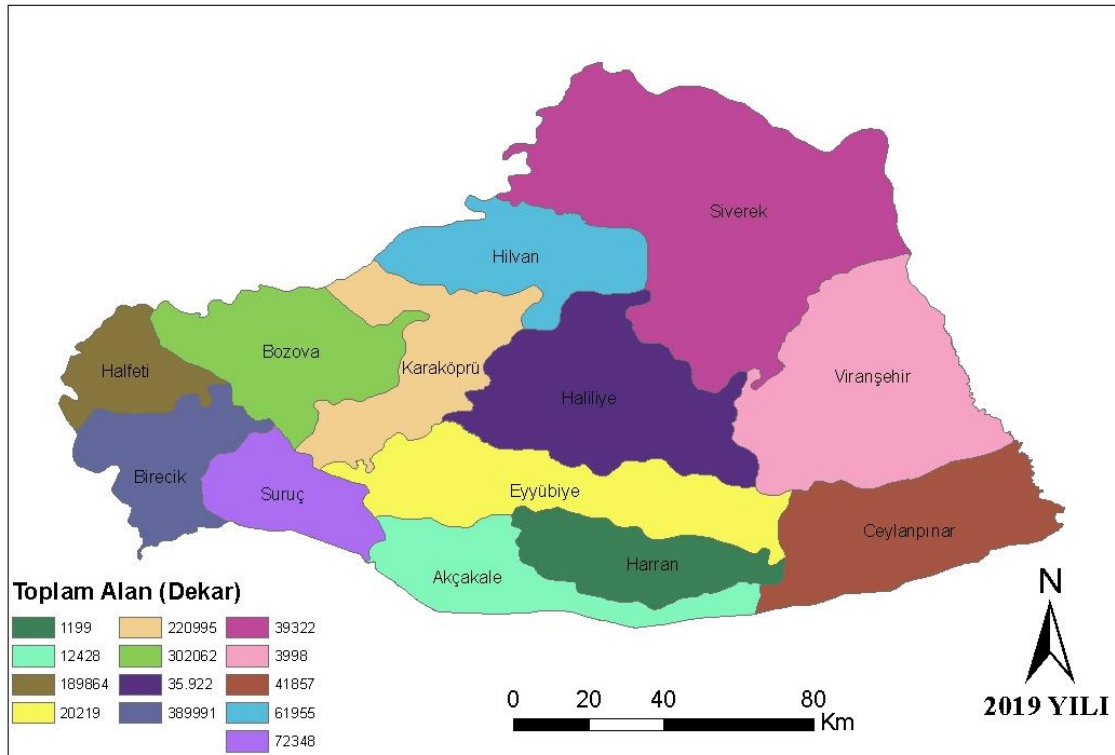
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK 2019)

3. ŞANLIURDA'DA ANTEPFISTIĞI DAĞILIMI VE ÜRETİMİ

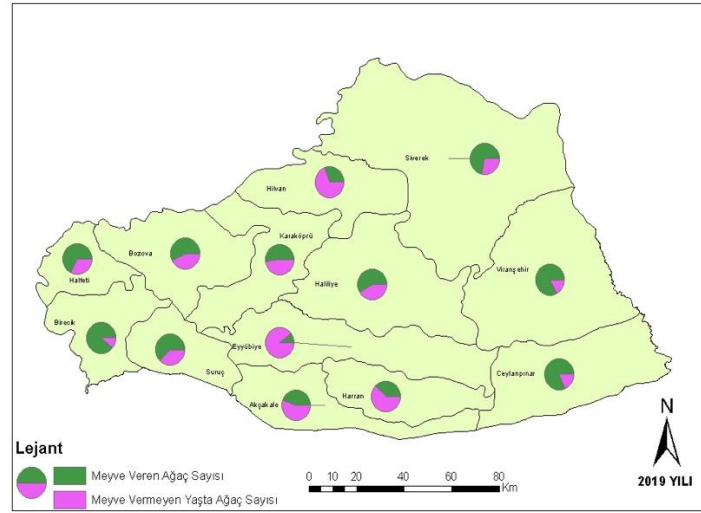
Türkiye'de en çok Antep fıstığı üretilen il Şanlıurfa'dır (Şekil 1). Ancak iklim koşulları, sulama imkânları, arazi yapısı, toprak yapısı gibi etkenlerden dolayı antepfıstığı üretim alanı ve ağaç sayısı Şanlıurfa ili içinde dengeli olarak dağılmamıştır (Şekil 2-3).

Şekil 1: Şanlıurfa İli Lokasyon Haritası

Şekil 2: Şanlıurfa Antep Fıstığı Dekar Alanları

Şekil 3: Şanlıurfa’da Meyve Veren ve Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı

Özellikle sulama olanakları bu konuda belirleyici bir etken oluşturmuştur. Güneydoğu Anadolu Projesi fıstık yetiştirme alanlarında yetersiz kalmış Şanlıurfa şehrinin daha çok doğu kesiminde etkili olmuştur. Tablo 4’te görüldüğü üzere fıstık ağaçları ve üretim miktarı ise daha çok şehrin batısında Gaziantep iline doğru artmaktadır. Şehrin sulanan güney ve doğu kesimindeki düzlüklerde başka ürünler yetiştirilmektedir.

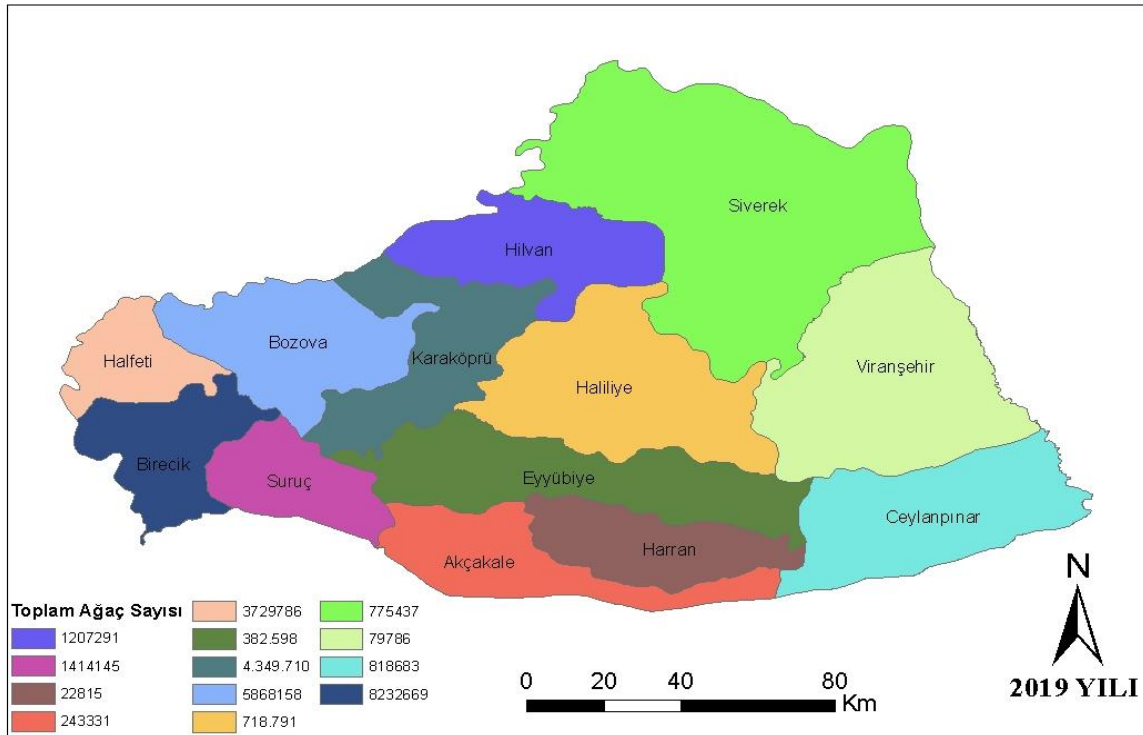
Tablo 4: Şanlıurfa ve İlçeleri Antepfıstığı Üretimi ve Dağılımı

2017	Alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı	Toplam Ağaç Sayısı
<i>Türkiye</i>	3.545.003	240.000	5	49.557.873	20.529.250	70.087.123
<i>Şanlıurfa</i>	1.392.160	100.107	5	18.552.471	9.290.729	27.843.200
Akçekale	12.428	602	6	109338	133993	243.331
Birecik	389.991	32.044	4	7.319.328	913.341	8.232.669
Bozova	302.062	21.595	6	3.335.931	2532227	5.868.158
Ceylanpınar	41.857	3615	5	667.958	150725	818.683
Eyyübiye	20.219	308	8	40.657	341941	382.598
Halfeti	189.864	15.315	6	2.539.332	1190454	3.729.786
Haliliye	35.922	3460	8	420.132	298659	718.791
Harran	1.199	58	7	8640	14175	22.815
Hilvan	61.955	2905	8	365.916	841375	1.207.291
Karaköprü	220.995	13.012	6	2.241.675	2108035	4.349.710
Siverek	39.322	1803	3	555.582	219855	775.437
Suruç	72.348	4885	6	881.914	532231	1.414.145
Viranşehir	3.998	505	8	66.068	13718	79.786

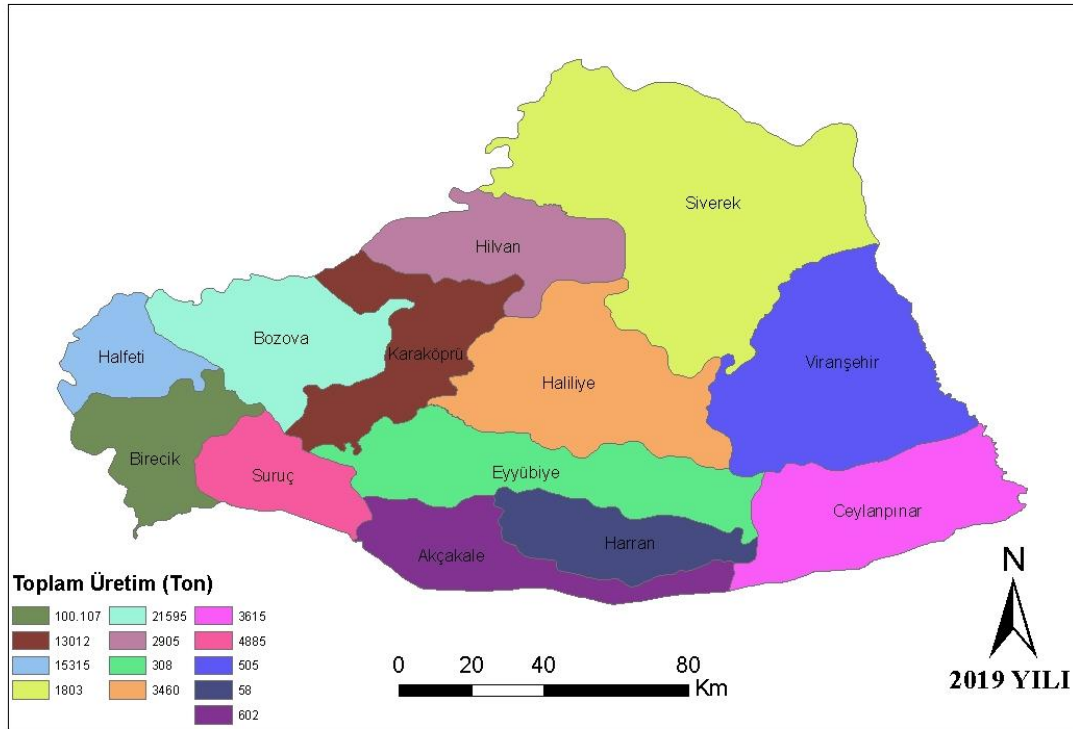
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK 2019)

Antep fıstığı ağacı diğer meyvelere oranla daha meşakkatli ve sabır isteyen bir türdür. Yetiştiriciliğinde yapılacak hatalar bütün harcanan emeklerin sonu olabilir. Uzun ömürlüdür. Bir fıstık ağacının ortalama ömrü 40 ila 45 yıl arasında değişmekte ve son zamanlarda ilaç sanayinin gelişimi ile bu süreç daha da uzayabilmektedir. Bir Antep fıstığının bir bölgede veya bir yerde uzun süre hayat bulup meyve vermesi bunun yetiştiriciden çok o ortamın uyum adaptasyonu ile de ilgilidir. Bir bitkiye suyunu, ilacını ve gübresini, vitaminini verebilirsin ancak o bitki yerini ve toprak yapısını beğenmezse çok uzun sürmeden vejetatif üreme ömrüne son verecektir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere Şanlıurfa'da yetişen antep fıstığı ağacı sayısı 27.843.200 kadardır. Bunun 8 milyon kadarı Birecik ilçesindedir (Tablo 4). Bu ilçeyi 5 milyon ağaç sayısı ile Bozova, 3 milyon ile Halfeti takip etmektedir. Hilvan ve Suruç ilçeleri ise sıralamada bunlardan sonra gelmektedir. Bir yerde yetişen ağaç sayısı önemlidir. Ancak meyve verip vermemesi ondan daha da önemlidir. Tablo 4'te görüldüğü üzere Şanlıurfa ilinde ilçeler bazında incelendiğinde ağaç sayıları ile verim miktarlarının paralellik göstermediği görülmektedir. Meyve veren yaştaki ağaç sayısı ve üretim miktarı bakımından Birecik, Bozova, Halfeti ve Karaköprü ilçeleri ilk sıralarda yer alırken (Şekil 4-5) verimde Eyyubiye, Haliliye ve Hilvan ilçeleri öndedir.

Şekil 4: Şanlıurfa İlçeler Bazında Antepfıstığı Ağacı Sayısı

Şekil 5: Şanlıurfa'da İlçeler Bazında Antepfıstığı Üretimi (ton)

4. ANTEPFISTIĞI MALİYET-KAZANÇ ANALİZİ

Antepfıstığı fizyolojik olarak kış aylarında bol yağmur yaz aylarında ise kuraklık ve sıcaklık isteyen bir bitkidir. Bu ürünü yetiştiren insanlar için de yaşam ve umut kaynağıdır. Fıstığın en önemli geçim kaynağı olduğu Şanlıurfa'nın özellikle Gaziantep'e komşu olan ilçelerinde adeta yaşamın içine girmiş ve kendisi olmuş durumdadır. Hesaplar, kitaplar ve gelecek planlamaları fıstık ve fıstığın fiyatları üzerine yapılır. Bir şey alındığı zaman fıstık fiyatları ve miktarı üzerine planlamalar yapılır. Bir evde bir genç evlendirileceği zaman fıstık beklenir, vadeli alışverişlerde fıstık hasat zamanı beklenir.

Her tarım ürünü olduğu gibi fıstıkta da belli bir harcama söz konusudur. Gün geçtikçe artan fiyatlar ve hayat pahalılığı fıstık bakımı için gerekli olan sulama, çapalama, budama, sürme ve toplama masraflarında da kendini göstermektedir. Kırsal kesimde tarımla uğraşan insanların yaptıkları işten yeterli ekonomik geliri elde edip etmedikleri veya geçimlerini sağlayabilmek için ürün bazında ne kadar araziye sahip olmaları gerektiği önemlidir. İnsanlar yeterli kazancı sağlayamadıklarında iş bulmak için şehirlere göç etmekte ve bu durum başka sorunlara yol açmaktadır. Bunun için bu araştırmada kırsal alanda Antep fıstığı yetiştiren insanların geçinebilmesi için ne kadar bir alana sahip olmaları gerektiği çeşitli kriterler baz alınarak hesaplanmıştır. Bu maliyet ve kazanç analizi kırsal kesimdeki bir ailenin normal şartlar altında ekonomik açıdan geçinebilmesi için gerekli olan yıllık net kazanç miktarı ile ürün bazında iklim ve normal piyasa koşulları da dikkate alınarak sahip olunması gereken tarım alanının ne kadar olması gerektiği üzerine dayanmaktadır.

Bu araştırmada maliyet-kazanç analizi hesaplanırken kuru ve sulu Antep fıstığı tarım alanlarında dekar başına gider ve gelir belirlenmiş (Tablo 5-6-7), 2018 yılı ocak ayında asgari ücret tespit komisyonunun belirlediği asgari ücret baz alınmıştır. Belirlenen asgari ücret 1603 liradır. Bu asgari ücretin dar gelirli olarak ifade edilen binlerce ailenin (4 kişilik) aylık gelirini ifade ettiği bilinmektedir. Diğer bir ifade ile 1 kişi için belirlenen bu ücretle milyonlarca aile geçinmeye çalışmaktadır. Bu rakamlar dikkate alındığında 2018 yılı için 4 kişilik bir ailenin geçinebilmesi için yıllık asgari gelir 19.236 TL olmalıdır. Yine yapılan hesaplamalar sonucu 2018 yılı maliyet ve satış fiyatları incelendiğinde antepfıstığı yetiştiren 4 kişilik bir ailenin geçinebilmesi için sahip olması gereken sulu tarım alanı miktarı 6.2 dekar, kuru tarım alanı ise 10,6 dekar yeterlidir. Ancak antepfıstığı her yıl aynı verimi vermemektedir. Bir yıl normal diğer yıl ise az ürün vermektedir. Bundan dolayı tarım alanı büyüklüklerinin %50 artırılarak hesaplanması uygun görülmüş, olması gereken asgari tarım alanı büyüklüğü sulanabilen alanlarda 9.3 dekar, kuru alanlarda 15,9 dekar olarak belirlenmiştir (Tablo 7).

Tablo 5: Şanhurfa İli 2018 Yılı Sulu Koşullarda Antepfıstığı Üretim Maliyeti (Tahmini)

Üretim Unsurları	Tutarı (YTL/da)	Maliyet Hesabı
Sürüm (8)	160	
Gübre Bedeli ve Gübreleme İşçiliği	200,00	
Budama işçiliği	100,00	Dekara Üretim
Zirai Müc. (İlaç Bedeli ve İlaçlama İşçiliği)	100,00	
Sulama	300,00	Masrafı:
Belleme ve çapalama	50,00	
Tapan	10	1.263,41 YTL
Hasat ve Sergi Yeri İşçiliği	100,00	
Ambara Nakil	12	Dekara Kuru Kırmızı
Pazara Nakil	12	
Koruma (Bekçilik)	50,00	Kabuklu Verim
Diğer Masraflar	30	
Masraflar Toplamı	1.124	150 Kg. Kabul edilirse
Masraflar Toplamının Normal Faizi(%20)	84,50	
Genel İdari Giderler(Mas. Top.%3 'ü)	12,67	1 Kg K. K. Kabuklu
Çıplak Arazi Kıy %5 Normal Faizi	21,12	
Tesis Masrafı Amortisman Payı	21,12	Antepfıstığı Satışı
Üretim Masrafları Genel Toplamı	1.263,41	1.263,41 / 150Kg = 8,42 YTL.

Kaynak: Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü

Tablo 6: Şanlıurfa İli 2018 Yılı Kuru Koşullarda Antepfıstığı Üretim Maliyeti (Tahmini)

Üretim Unsurları	Tutarı (YTL/da)	Maliyet Hesabı
Sürüm(8)	160	Dekara Üretim
Gübre Bedeli ve Gübreleme İşçiliği	200,00	
Budama işçiliği	100,00	
Zirai Müc(İlaç Bedeli ve İlaçlama İşçiliği)	100,00	
Belleme ve çapalama	50,00	
Tapan	10	
Hasat ve Sergi Yeri İşçiliği	100,00	
Ambara Nakil	10	
Pazara Nakil	10	
Koruma (Bekçilik)	30,00	
Diğer Masraflar	10	
Masraflar Toplamı	730	Kabuklu Verim
Masraflar Toplamının Normal Faizi(%20)	84,50	
Genel İdari Giderler(Mas. Top.%3 'ü)	12,67	90 Kg. Kabul edilirse
Çıplak Arazi Kıy %5 Normal Faizi	21,12	
Tesis Masrafı Amortisman Payı	21,12	1 Kg K. K. Kabuklu
Üretim Masrafları Genel Toplamı	869,41	
		Antepfıstığı Satışı
		869,41 / 90Kg
		= <u>9,66 YTL.</u>

Kaynak: Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü**Tablo 7: Antepfıstığı Üretiminde Olması Gereken Asgari Tarım Alanı Miktarı Maliyeti**

Ürün Adı	Yıl	Verim (kg/da)	Satış (Piyasa Fiyatı kg/TL)	Ürün Maliyet Fiyatı (TL)	Dekara Gelir (TL)	Dekara Gider (TL)	Dekara Net Gelir (TL)	Olması Gereken Min. Arazi B.da 2019 Yılı
Antep Fıstığı (Sulu Alan)	2018	150	35	8,42	5.250	1.363	3.887	6+3=9.3*
Antep Fıstığı (Kuru Alan)	2018	90	35	9,66	3.150	869,4	2.280,6	10+5=15.9*

*Antepfıstığında verim bir yıl yüksek bir yıl düşük olduğundan olması gereken minimum alan büyüklüğü %50 oranında artırılmıştır.

SONUÇ

Yapılan bu çalışmada genel olarak Antep fıstığının dünyada ve ülkemizdeki durumu açıklanmış ve özelden de söz konusu ürünün Şanlıurfa için ne anlama geldiği ve insanların ekonomik hayatındaki etkileri incelenmiştir. Türkiye dünyada üretim alanında önemli bir ülke olmasına rağmen ihracatta geride kalmaktadır. Ülkemiz Antep fıstığı ihtiyacının % 90'dan fazlasını Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden bunun %42,25'ini ise Şanlıurfa ilinden sağlamaktadır. Antep fıstığı sadece bir üretim haricinde bölge halkı için bir istihdam kapısıdır. Bölge halkının büyük bir çoğunluğu geçimini Antep fıstığı ile sağlamaktadır. Antepfıstığı ağaçlarının Şanlıurfa'daki genel dağılımı, doğudan batıya doğru artmaktadır. Şanlıurfa antepfıstığı üretimini en çok Gaziantep ile sınırını belirleyen Birecik'ten almaktadır.

Kırsal kesimde antep fıstığı yetiştiren insanların geçinebilmesi için satış fiyatı dikkate alındığında olması gereken tarım alanı miktarı belirlenmiştir. Maliyet-kazanç analizi 2018 yılı koşullarına göre araştırma alanının kırsal kesimdeki bir ailenin normal şartlar altında ekonomik açıdan geçinebilmesi için gerekli olan aylık net kazanç miktarı ile ürün bazında iklim ve normal piyasa koşulları da dikkate alınarak sahip olunması gereken tarım alanının ne kadar olması gerektiği temeline dayanmaktadır.

Sulu ve kuru tarım koşullarında ayrı ayrı yapılan hesaplamalarda yörede 4 kişilik bir ailenin antepfıstığından geçiminin sağlanması için gerekli minimum arazi miktarı ve üretim miktarı hesaplanmıştır. Antepfıstığı sulu koşullarda yapıldığı takdirde 6 dekar alan, kuru tarımla yapıldığı takdirde 10 dekar alan kırsal kesimdeki 4 kişilik bir ailenin geçimi için yeterli olabilmektedir. Bunun yanında antepfıstığı her yıl aynı verimi vermemektedir bu durum büyüklüklerine %50 olarak dahil edildiğinde sulu tarımla 9 dekar, kuru tarımla 16 dekar alan yeterli olmaktadır. Sulu koşullarda 4 kişilik bir ailenin asgari geçimini temin edebilmesi için 9 dekar alana ortalama 1350 kg Antepfıstığı üretimine ihtiyacı vardır. Kuru koşullarda ise 4 kişilik bir ailenin asgari geçimi için 16 dekar alanda 1350 kg Antepfıstığı üretimine ihtiyacı vardır.

KAYNAKÇA

AK, B. A. (2014). Antepfıstığı Genetik Kaynaklarının Korunması ve Islah Çalışmaları, Antepfıstığı

Antepfıstığı Tarımı ile Uğraşan Ailelerin Sosyo- Ekonomik Yapılarının Belirlenmesi. Gaziantep.

BABADOĞAN, G. (2007). Antep Fıstığı, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi.

Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı. (ss. 265-273), Ankara, 21-23 Mayıs 2015

ÇALIŞKAN, M., Açar, İ., Karadağ, S., Tahtacı, S. A., & Aslan, H. (2007). Gaziantep İlinde Antepfıstığı Tarımı İle Uğraşan Ailelerin Sosyo- Ekonomik Yapılarının Belirlenmesi. Gaziantep.

Gaziantep Ticaret Odası (2013) Antepfıstığı Sektörünün Geliştirilmesi Projesi Mevcut Durum Analizi ve Gelişim Stratejileri Raporu.

KALELİOĞLU, E. (1960). Türkiye'de Antep Fıstığı. Ülkeler Coğrafyası.

KÜLEKÇİ, M. (2014). Antepfıstığı Üretiminde Kâr Etkinliğinin Belirlenmesi; Veri Zarflama Analizi

ŞEN, Ö., & Sandal, E. K.(2015). Gaziantep İlinde Antep Fıstığı Üretimi Ve Maliyet-Kazanç Analizi. Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı (s. 265-273). Ankara.

Elektronik Kaynaklar:

<http://www.fao.org/statistics/en/>

<http://www.trademap.org/stDataAvailability.aspx>

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul>